

Ett HEM-avdrag för alla HEM-tjänster

Sverige behöver en mer välkomnande arbetsmarknad

Förra året ansökte 160 000 personer om asyl i Sverige och de som får stanna behöver utbildning och arbete, för att snabbt bli en del av vårt samhälle. Var fjärde nyanländ är högutbildad, men hälften saknar gymnasieutbildning och är utan relevant arbetslivserfarenhet. Det redan stora utanförskapet i Sverige riskerar att växa och fördjupas om inte Sverige får en mer välkomnande arbetsmarknad. Det kräver reformer av både arbetsmarknad och skatteregler.

Sverige har förhållandevis få arbetstillfällen utan krav på längre utbildning. I kombination med internationellt sett höga skatter på arbete och höga ingångslöner är det relativt dyrt att skapa arbeten. Inom RUT- och ROT-branscherna har flera typer av arbeten skapats som delvis fyller den luckan. Avdraget för hushållsnära tjänster har stimulerat efterfrågan hos hushåll och skapat arbetstillfällen utan alltför höga utbildningskrav. Dessa jobb var från början omdiskuterade, men har efter hand kommit att omfattas av allt fler.

I dag finns en blocköverskridande samsyn på avdragens betydelse. Avdragsrätten har i linje med detta utvidgats till att omfatta fler trädgårdstjänster samt flyttjänster och IT-support i hemmet. Finansminister Magdalena Andersson (S) har också uttryckt att regeringen kan tänka sig att utöka RUT-avdraget ytterligare och ett flertal allianspartier samt Miljöpartiet är av samma uppfattning.

I denna rapport presenterar vi en modell för utvidgning av RUT och ROT där ett bredare HEM-avdrag ersätter RUT och ROT. Utgångspunkten är att samtliga tjänster som utförs i eller i anslutning till hemmet ska ge rätt till avdrag.

Som ett led i arbetet har Novus genomfört en opinionsundersökning över människors syn på hushållsnära tjänster och vilka fler tjänster de skulle vilja köpa. Rapporten visar på ett starkt och brett intresse för nya tjänster som kan leda till fler jobb. I denna rapport, som har tagits fram av konsultföretaget New Republic, presenterar vi opinionsundersökningen samt konkreta förslag för en växande hembransch som kan skapa många nya företag, innovationer och tiotusen nya arbetstillfällen fram till 2020.

Ulf Lindberg, Almega

Sammanfattning

RUT- och ROT-avdragen har haft positiva effekter för svensk arbetsmarknad. Ett jobb i RUT-branschen är ett vanligt första jobb för många nyanlända och arbetssökande med kort utbildning. RUT-avdraget har ökat företagandet bland kvinnor och utlandsfödda och det har givit många människor, särskilt barnfamiljer och pensionärer, hjälp i vardagen. ROT-avdraget har minskat svartarbetet i byggsektorn, skapat fler arbetstillfällen och inneburit en möjlighet för många människor att göra renoveringar och tillbyggen.

Faktum är att RUT-avdraget har gett ett långt större avtryck än vad som förutspåddes, både vad gäller efterfrågan och antal jobb. I dag arbetar över 22 000 personer i branschen, vilket är mer än dubbelt så många som Konjunkturinstitutet prognosticerade år 2005, ett par år före införandet.

I den här rapporten presenterar Almega resultatet av en helt ny undersökning gjord av Novus som visar att stödet för RUT och ROT är mycket stort. Hela 81 procent köper, kan tänka sig att köpa eller har köpt RUT- eller ROT-tjänster. Bara 15 procent säger nej till att köpa hushållsnära tjänster. Två tredjedelar av alla som köper eller kan tänka sig att köpa RUT eller ROT-tjänster är också positiva till tanken på ett bredare avdrag, där alla tjänster som utförs i eller i nära anslutning till hemmet ingår. Bara 9 procent säger sig ha ett tydligt ideologiskt motstånd mot RUT och ROT. Sju av tio är också positiva till att det ska vara möjligt att ge bort tjänster med avdragsrätt till fler anhöriga än sina föräldrar. I alla inkomstnivåer och oavsett var man bor i landet, är stödet för RUT och ROT starkt. Samtidigt är det så många som 25 procent av RUT-köparna som tycker att det är svårt att förstå hur avdragen fungerar i dag.

Att så många som var fjärde RUT- och ROT-köpare tycker att det är svårt att förstå hur avdragen fungerar tyder på att reglerna skulle kunna utformas på ett bättre sätt. Det råder en osäkerhet om vilka tjänster som ingår och vilka som inte gör det. Företag inom Almega vittnar om att osäkerheten kring vilka tjänster som ingår hämmar efterfrågan. Den nuvarande utformningen av avdragen behöver förändras.

Almega föreslår därför att det införs ett heltäckande HEM-avdrag istället för dagens RUT och ROT. HEM-avdraget ska vara ett avdrag för samtliga tjänster som utförs i eller i nära anslutning till hemmet, utan att politiker på förhand behöver definiera vilka tjänster som ska vara tillåtna. Vi föreslår också att det blir tillåtet att göra avdrag med upp till 100 000 kr årligen (i dag gäller 25 000 kr per år och person för RUT och 50 000 kr för ROT eller 50 000 kr för båda sammanlagt per person). Ett problem som branschen i dag identifierar är att sammanräkningen av RUT och ROT skapar en undanträngning mellan avdragen vilket hämmar framför allt RUT-branschen, något som en höjning skulle avhjälpa.

HEM-avdraget skulle öka efterfrågan av tjänster i hemmen, och på så sätt ytterligare bidra till ökad sysselsättning för grupper som i dag saknar arbete, särskilt personer med kort utbildning. De senaste åren har antalet anställda i RUT-företagen ökat med i genomsnitt 2 700 per år. Införandet av ett HEM-avdrag skulle kunna bidra till en ännu snabbare tillväxt i branschen.

Ett mycket försiktigt räkneexempel visar att ett HEM-avdrag skulle kunna ge dryga 44 000 sysselsatta år 2020 i det som i dag är RUT-branschen. Det är drygt 10 000 fler än om utvecklingen fortsätter som hittills. Givet den historiska utmaningen att förbättra integrationen som Sverige står inför så vore 10 000 nya jobb mycket välkomna.

I undersökningen som Novus har genomfört uppger hushållen ett betydande intresse för att köpa en rad tjänster som i dag inte är avdragsgilla. Några exempel är matlagning, läxläsning, planering och anläggning av trädgård, grovstädning, hämtning av återvinning samt omsorgstjänster. Ett HEM-avdrag skulle frigöra en efterfrågan på kombinationer av tjänster och på helhetslösningar av tjänster för hushållen samt bidra till ytterligare professionalisering av de tjänster som görs i hemmet, något som leder till innovationer, företagande och nya arbetstillfällen.

HEM-avdraget ska gälla när hushåll köper tjänster av certifierade utförare utan kriminell belastning, som betalar sina skatter och avgifter och som inte bedriver miljöskadlig verksamhet.

Innehållsförteckning	
1. Inledning	5
2. Branscherna i dag och dess utveckling.....	6
2.1 Gränsdragning skapar osäkerhet för köparna	6
2.2 Branschen överträffar tidigare prognoser	7
2.3 Statsfinansiella effekter av RUT och ROT	7
2.4 Historiskt stor utmaning för svensk arbetsmarknad.....	7
2.5 Professionalisering av tjänster i hemmet	8
2.6 Undanträngning mellan RUT och ROT	9
3. Stor efterfrågan på ytterligare tjänster.....	10
3.1 Hushållen efterfrågar fler tjänster	10
3.1.1 Möjlighet att köpa tjänster till fler	11
3.1.2 Gränsdragningarna mellan olika tjänster skapar osäkerhet	11
3.2 Starkt stöd för ett HEM-avdrag	13
3.2.2 HEM-avdraget har brett stöd	13
4. Almegas förslag: Ett HEM-avdrag för alla HEM-tjänster.....	14
4.1 HEM-avdraget skapar en större bransch.....	14
Referenslista.....	17

1. Inledning

Avdragen för hushållsnära tjänster delas in i RUT och ROT. De infördes vid olika tillfällen och har lite olika syften, men gemensamt är att köp av tjänster som ingår i respektive system ger rätt till skatteavdrag för en del av arbetskostnaden i tjänsten. ROT-avdraget har funnits i olika tidsperioder och infördes i sin nuvarande form år 2008 i syfte att stimulera nybyggnation och renovering samt att stävja svartarbete. RUT-avdraget infördes för första gången 2007, också i syfte att stävja svartarbete samt för att främja framväxten av arbetstillfällen utan höga utbildningskrav.

De senaste åren har villkoren för RUT och ROT förändrats. Dels sänktes maxbeloppet för avdrag från 50 000 kr till 25 000 kr per person och år (för personer under 65 år), dels togs möjligheten bort att göra avdrag för ett antal olika tjänster som tidigare varit möjliga att göra avdrag för, däribland matlagning, grovstädning och läxläsning. För ROT-avdraget sänktes avdraget från 50 till 30 procent av arbetskostnaden, men det maximala beloppet för avdrag ligger kvar på 50 000 kr.

I dag finns en blocköverskridande samsyn på avdragens betydelse, bland annat för nyanländas etablering. Centerpartiet, Miljöpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna vill utöka RUT-avdraget och i Migrationsöverenskommelsen beslöt samtliga partier förutom Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna att utvidga avdragsrätten till att omfatta fler trädgårdstjänster samt flyttjänster och IT-support i hemmet. Finansminister Magdalena Andersson (S) har också uttryckt att regeringen kan tänka sig att utöka RUT-avdraget ytterligare.¹

De utmaningar som Sverige står inför vad gäller att integrera alla asylsökande och nyanlända och att sysselsätta personer som länge har haft svårt att få jobb, är mycket stora. Inte ens 35 procent av alla med kort utbildning är sysselsatta i dag, och det finns i dag bara ett par hundra tusen arbetstillfällen utan krav på minst gymnasieutbildning. Förra året anlände över 160 000 flyktingar till Sverige, och av de ca 55 000 personer som befinner sig i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag så saknar ungefär hälften en gymnasieutbildning.

Sverige är i stort behov av fler arbeten utan höga utbildningskrav, men det finns många hinder i vägen. Sverige har världens absolut högsta marginalskatter som dessutom betalas från internationellt sett mycket låga inkomstnivåer. Höga marginalskatter kan bland annat öka benägenheten att ta ledigt från arbetet för att göra arbete som andra med lägre utbildning skulle ha kunnat göra. Svenska låg- och medelinkomsttagare betalar betydligt mer i skatt än motsvarande i andra länder. Därutöver har Sverige höga ingångslöner och världens högsta arbetsgivaravgifter.² De höga skatterna gör att det dels är nödvändigt att tjäna ganska mycket pengar för att efter skatt ha råd att köpa dessa tjänster, dels att tjänsterna blir dyrare eftersom lönekostnaden är så hög.

RUT- och ROT-avdragen har gjort skillnad. Människor med vanliga inkomster har i dag betydligt större möjligheter att köpa sig hjälp i hemmet, och möjligheten har blivit mycket populär. 2015 omsatte branschen 7,4 miljarder kronor. Det fanns uppenbarligen en dold efterfrågan i hemmen som RUT-reformen har frigjort. Dessutom minskade människors tolerans för svartarbete mellan år 2008 och 2013 med ungefär 20 procentenheter.³

Om branschen skulle växa med fler jobb som inte kräver lång utbildning, så skulle det underlätta för fler att hitta ett första arbete. Dessutom skulle ännu fler tjänster gå från att vara svarta till att bli vita, fler tjänster skulle professionaliseras, och ännu fler hushåll kan få hjälp i sin vardag och tid över till annat.

En del politiska förändringar gjorda under det senaste året har gått i den riktningen, men andra har dragit upp nya gränser för vad som tillåts och rätten till avdrag har minskats. Det anser Almega är fel väg att gå, och i den här rapporten ges ett underlag till hur Almega anser att branschen bör utvecklas.

¹ Andersson, Magdalena

² Ekonomifakta [1]

³ Dagens Industri

2. Branscherna i dag och dess utveckling

Innan RUT-avdragets införande 2007 var den formella branschen för hushållsnära tjänster mycket liten. Syftet med att införa avdraget var att göra svarta jobb vita och att möjliggöra arbeten utan höga utbildningskrav. Sedan 2007 har RUT-branschen slagit nya rekord varje år och att köpa RUT-tjänster har blivit mycket vanligt.

ROT-avdraget infördes i sin nuvarande form 2008, och även den branschen drogs med en inte obetydlig del svart ekonomi. Efterfrågan på svarta hantverkstjänster har minskat betydligt sedan införandet.⁴

Sedan avdragen infördes har de också förändrats ett antal gånger. Skatteavdraget sker numera direkt på fakturan, och hanteras av företaget som utför tjänsten. Fram till årsskiftet var det tillåtet att göra skatteavdrag med 50 000 kr per person och år för RUT-tjänster, men summan har nu sänkts till 25 000 kr. ROT-avdraget sänktes samtidigt från 50 till 30 procent av arbetskostnaden. Den som gör både RUT- och ROT-avdrag får maximalt göra avdrag med 50 000 kr per år.

Från 1 januari försvann också möjligheten att göra avdrag för matlagning, bartender-tjänster, och vissa städtjänster (som poolrengöring inomhus), samtidigt som nya tjänster tillkommer under året, däribland IT-hjälp i hemmet. Regeringen har motiverat förändringarna med bland annat fördelningspolitiska motiv,⁵ medan budgeteffekten av förändringarna begränsar sig till 90 miljoner kronor årligen.

2.1 Gränsdragning skapar osäkerhet för köparna

Skatteverket tar emot frågor från privatpersoner kring vilka tjänster som ger rätt till avdrag, och har utifrån detta sammanställt listor med vad som ger rätt till RUT- och ROT-avdrag, samt exempel på tjänster som inte gör det. Exempelen är många och illustrerar vilken osäkerhet som skapas av de gränser som finns. Nedan följer ett litet urval av de svåra gränsdragningar som finns.⁶

- RUT-avdrag medges för läsläsning när det enbart är en ringa del av barnpassning, men inte om läsläsning är huvudsyftet. Samma sak gäller för matlagning.
- Barnpassning ger rätt till avdrag, men inte djurpassning eller tillsyn av hus vid exempelvis utlandsresor.
- Altanbyggen i trä eller på gjuten platta ger rätt till avdrag, men inte om det rör sig om plattor på marken eftersom det då räknas som markarbete.
- Att gräva ned ledningar på tomten för bredband ger rätt till avdrag, men inte att installera bredbandet i huset.
- Carport eller garage som byggs samman med huset ger rätt till avdrag, men inte om carporten eller garaget byggs fristående.
- Elarbeten inomhus ger rätt till avdrag, men inte elarbeten i trädgården.
- Gräsklippning och mossbekämpning ger rätt till avdrag, men inte stubbfräsning.
- Trädbeskärning ger numera rätt till avdrag, men inte att plantera träd eller buskar.
- Det är möjligt att göra avdrag för tjänster som köps åt de egna föräldrarna, men inte åt barnen.

Förändringarna det senaste året har märkts i branschen. Efterfrågan minskade med ett par procentenheter från första kvartalet i fjol till samma period i år, medan efterfrågan året dessförinnan hade ökat med hela nio procent. Antalet företag som varje månad utför tjänster med RUT-avdrag har under 2016 års första månader minskat med drygt 10 procent relativt samma tid 2015.⁷ Att förändringarna skulle ge negativa effekter för branschen var det flera experter som förutspådde.⁸

⁴ Sveriges Byggindustrier

⁵ Regeringen 2015/16:1, se s 195

⁶ Skatteverket [1]

⁷ Skatteverket [2]

⁸ Sverige Radio, 3 februari 2016

Att antalet utförare minskade så mycket trots en ganska jämn efterfrågan kan bero på den osäkerhet som uppstår efter förändringar i systemet, vilket Almega också tidigare har påtalat.⁹ När både företag och medborgare tvekar över vilka regler som gäller och hur de ska tolkas så påverkas både efterfrågan och utbud.

2.2 Branschen överträffar tidigare prognoser

Konjunkturinstitutet gjorde 2005, två år innan RUT-avdraget blev verklighet, en beräkning av möjliga samhällsekonomiska effekter av ett RUT-avdrag. Prognosen baserades på tre scenarier, där sysselsättningen beräknades öka med mellan 3 000 och 19 000 personer med ett huvudscenario om 10 000 fler arbetstillfällen.¹⁰ Året därpå prognosticerade regeringen att reformen skulle innebära 1,3 miljarder kronor i minskade skatteintäkter.¹¹ IFAU gjorde år 2007 bedömningen att sysselsättningsökningen skulle bli mindre än den hade blivit i Finland, där sysselsättningen hade ökat med 3 000-5 000 personer efter en liknande reform. År 2011, när RUT-avdraget hade funnits i några år, bedömde Konjunkturinstitutet att RUT-avdraget på lång sikt skulle öka sysselsättningen med 15 000 personer, beroende på att svarta tjänster blir vita, att människor som tidigare varit arbetslösa nu får ett arbete samt att RUT-köpare kan öka sitt arbetsutbud.¹²

2015 var det drygt 22 000 sysselsatta i branschen, och den totala omsättningen bland RUT-företagen uppgick till 7,43 miljarder kronor.¹³

2.3 Statsfinansiella effekter av RUT och ROT

I ovan nämnda studie gjorde Konjunkturinstitutet¹⁴ även en beräkning av den samhällsekonomiska kostnaden av ett RUT-avdrag. Resultatet var att reformen skulle löna sig när antalet sysselsatta hade överstigit 10 000 och enligt den beräkningen ska RUT-avdraget löna sig i dag. Dessutom konstaterar forskning att det är samhällsekonomiskt välmotiverat att gynna hushållsnära tjänster.¹⁵

RUT och ROT räknas i dag som en statsfinansiell åtgärd och har egna poster i statsbudgeten, och är därmed föremål för politiska förhandlingar. Enligt Skatteverkets statistik gjordes det utbetalningar för 3,4 mdr kronor för RUT och 20 mdr kronor för ROT under 2015.

Finansdepartementet räknar inte statsfinansiella intäkter av politiska reformer. Det gör det svårare att identifiera i vilken mån de nya arbetstillfällena har lett till ökad konsumtion, ökat arbetsutbud bland RUT- och ROT-köparna eller vilka ytterligare kringtjänster som uppstår.

2.4 Historiskt stor utmaning för svensk arbetsmarknad

Sysselsättningsgraden i Sverige i åldersgruppen 20-64 år är 80,5 procent. Det är den högsta uppmätta nivån sedan 1992, men givet att samhällets ambitioner för välfärden är betydligt större än de var då så behöver sysselsättningen öka ytterligare. År 1990 var sysselsättningsgraden 86,6 procent, och för att uppnå det igen så behövs nära 350 000 nya arbetstillfällen – med nuvarande befolkningsstorlek.¹⁶

⁹ Almega, 2016

¹⁰ Konjunkturinstitutet 2005

¹¹ Regeringen, 2006/07:1

¹² Konjunkturinstitutet 2011

¹³ Almega, 2016

¹⁴ Konjunkturinstitutet 2005

¹⁵ Klein och Olovsson, 2015

¹⁶ Statistiska Centralbyrån, AKU (2015)

Dessutom har Sverige en historiskt stor utmaning att ta sig an. Förra året kom drygt 160 000 asylsökande hit, och de är mitt inne i en förmodat långdragen asylprocess. Under 2013-2015 fick ca 140 000 asylsökande och deras anhöriga uppehållstillstånd i landet. De här personerna ska lära sig svenska och etableras på en arbetsmarknad som redan innan drogs med en allvarlig tudelning, där sysselsättningsgraden varierar stort beroende på ålder, härkomst och utbildningsnivå. Bland lågutbildade i Sverige var sysselsättningsgraden förra året knappt 35 procent¹⁷ och bara hälften av de nyanlända som tar del av Arbetsförmedlingens etableringsinsatser har gymnasieutbildning.¹⁸ Att utmaningen för Sverige är stor råder det ingen tvekan om.

En del av förklaringen är att det inte växer fram nya jobb i tillräckligt snabb takt, och dessutom finns ett behov av fler jobb med mindre krav vad gäller utbildning och erfarenhet. Sveriges arbetsmarknad fungerar väl för inrikes födda, medelålders personer med utbildning och erfarenheter, men andra grupper har desto svårare att hitta arbete och för år 2020 räknar regeringen att en miljon människor kommer vara försörjda av olika slags försörjningsstöd.¹⁹

Vi vet också att arbetet med att hjälpa nyanlända till arbete ännu inte har nått upp till tillfredsställande nivåer. Exempelvis är det bara en knapp tredjedel som är i arbete eller utbildning 90 dagar efter avslutad etableringsplan²⁰ och att antalet personer i regeringens snabbspår bara var 1 700 enligt senaste statistiken.²¹ Antalet utrikes födda med regeringens aviserade traineejobb, antingen i bristyrken eller inom välfärden, var totalt 14 personer i maj och antalet utrikes födda med yrkesintroduktionsanställning var 66 personer (vilket också inkluderar utrikes födda som varit i landet länge).

Branschen för hushållsnära tjänster kan inte lösa hela integrationsproblematiken, men är en mycket värdefull dörröppnare till arbetsmarknaden. 2015 sysselsatte branschen 22 515 personer, varav 75 procent kom direkt från arbetslöshet.²² Nära hälften som jobbar i branschen är utlandsfödda (47 procent), att jämföra med 17 procent på hela arbetsmarknaden.²³ 71 procent av de som jobbar i branschen är dessutom egenföretagare.²⁴

2.5 Professionalisering av tjänster i hemmet

Många av de tjänster som räknas som hushållsnära i dag, ses ibland som enkla hjälptjänster snarare än professionellt yrkesutövande. Trots att en erfaren och skicklig barnpassare, trädgårdsarbetare eller städare gör väldigt stor skillnad för människor så värderas de inte alltid på samma sätt som en elektriker, lärare eller sjuksköterska.

Det går också en tydlig skiljelinje mellan de tjänster som vanligtvis utförs i hemmen av kvinnor respektive av män. Kvinnor utför oftare personanknutna tjänster och hushållssysslor som inte i samma grad anses tillhöra ett eget yrke som exempelvis snickare. De tjänster som ofta utförs av kvinnor anses ofta kunna utföras av "vem som helst", till skillnad från de mer manliga tjänsterna.

Den här bilden behöver förändras. De arbeten som skapas när de här branscherna växer är värdefulla, de ger arbete åt personer utan hög utbildning, extrajobb åt unga och mervärde för både utförare, köpare och samhälle. Möjligheten att göra avdrag för de här tjänsterna skyndar på en professionaliseringsprocess, och det är mycket positivt.

¹⁷ Ibid

¹⁸ Arbetsförmedlingen

¹⁹ Regeringen, 2015/16:100, se s 131

²⁰ Arbetsförmedlingen, Tabellbilaga Etableringsuppdraget

²¹ Arbetsförmedlingen om snabbspår

²² Almega 2016

²³ Almega 2016 samt SCB, AKU

²⁴ Almega, "Rör inte RUT"

En jämförelse kan göras med hur den svenska förskolan har utvecklats. Innan förskolans etablering i Sverige tog kvinnor hand om barnen i hemmen, men i takt med att allt fler kvinnor började förvärvsarbeta och förskolan byggdes ut, så skapades också dagens professionella förskola. I dag är förskolan en egen skolform som har högskoleutbildad personal med olika yrkeskategorier och sedan 1998 en egen läroplan.

2.6 Undanträngning mellan RUT och ROT riskerar drabba kvinnor

RUT-avdrag får göras med 25 000 kr under ett år (gäller alla under 65 år), medan ROT-avdrag kan göras med 50 000 kr per år (men bara med 30 procent av summan för arbetskostnaden). Den som köper både RUT- och ROT-tjänster kan ändå bara göra avdrag för maximalt 50 000 kr per år, och systemen räknas samman.

Att RUT och ROT räknas samman hos Skatteverket innebär att den som gör fullt ROT-avdrag inte kan göra något RUT-avdrag det året. Den som renoverar exempelvis ett kök eller ett badrum når snabbt upp till 50 000 kr i avdrag och kan således inte göra några RUT-avdrag det året. ROT-avdraget, vars tjänster mestadels utförs av män, är alltså mer generöst än RUT-avdraget och riskerar dessutom att tränga undan RUT-tjänsterna.

Sammanräkningen av avdragen är alltså problematisk både för de företagare vars tjänster riskerar att trängas ut av andra, dyrare tjänster, för de som arbetar i branschen samt för den som inte kan köpa fler tjänster det året. I samtliga fall är det rimligt att tänka sig att det är övervägande kvinnor som blir drabbade, eftersom det är många kvinnor bland såväl RUT-företagare, RUT-arbetare som RUT-köpare.

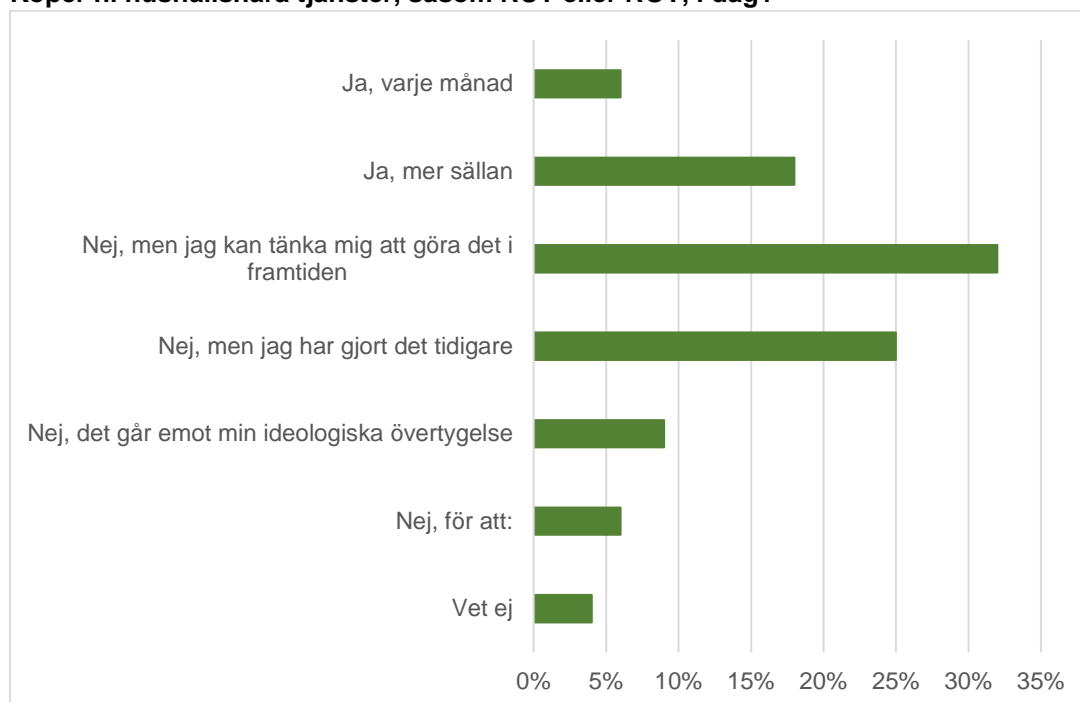
3. Stor efterfrågan på ytterligare tjänster

I samarbete med Novus har Almega genomfört en opinionsundersökning bland nuvarande och potentiella köpare av hushållsnära tjänster. Här presenteras resultaten av undersökningen.²⁵

3.1 Hushållen efterfrågar fler tjänster

Undersökningen visar att 81 procent av de tillfrågade antingen köper RUT- eller ROT-tjänster, kan tänka sig att göra det eller har gjort det tidigare. Enligt den definitionen är alltså åtta av tio som nuvarande, tidigare eller potentiella köpare av hushållsnära tjänster. Endast 15 procent säger tydligt nej, och andelen som svarar att RUT- eller ROT-avdrag går emot deras ideologiska övertygelse är ännu mindre (nio procent).

Köper ni hushållsnära tjänster, såsom RUT eller ROT, i dag?

Även i specifika grupper är intresset för att köpa RUT- och ROT-tjänster stort. Nedan redovisas andelen potentiella köpare i ett par olika grupper.

Andel nuvarande eller potentiell RUT- och ROT-köpare per grupp

- Boende i hyreslägenhet 66 procent
- Studerande 64 procent
- Ålderspensionär 83 procent
- Hushållsårsinkomst <299 tkr 71 procent
- S+V+MP-väljare (val 2014) 78 procent
- Boende utanför storstad/större ort 81 procent

Det är tydligt att hushållsnära tjänster inte bara är aktuellt för höginkomsttagare eller personer i storstäder. Intresset för de här tjänsterna är visserligen starkare bland tjänstemän än bland arbetare, bland borgerliga sympatisörer och i storstäder, men inte i någon enskild grupp eller bland något partis

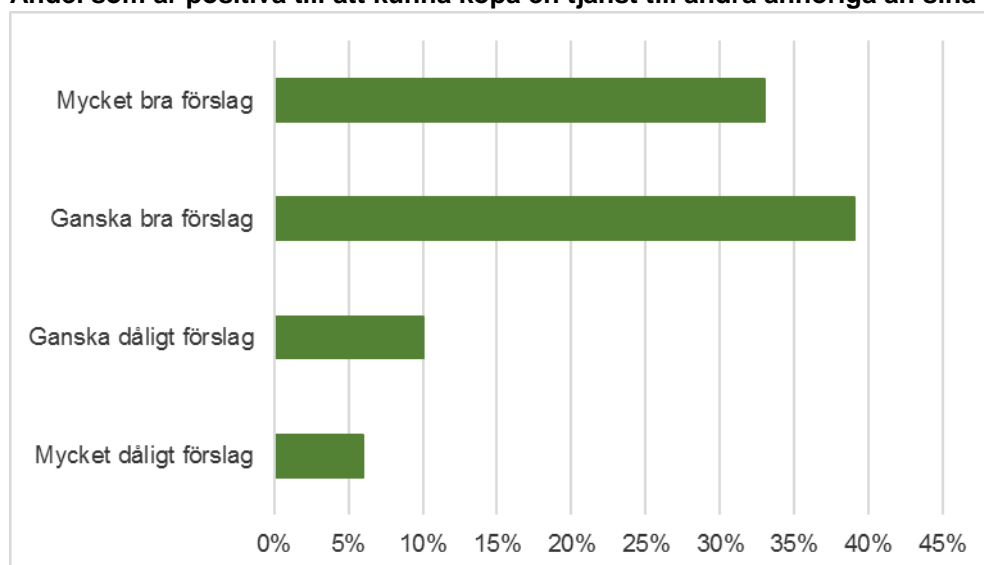
²⁵ Undersökningen riktades till allmänheten och genomfördes 2-9 juni 2016. Den innehåller totalt 2 424 intervjuer och har genomförts i Novus Sverigepanel.

väljare finns det en majoritet som säger nej till hushållsnära tjänster. Andelen som säger att de är ideologiska motståndare till avdrag för hushållsnära tjänster är inte heller i någon grupp större än 15 procent, förutom bland Vänsterpartiets väljare²⁶ där fyra av tio är emot RUT av ideologiska skäl.

3.1.1 Möjlighet att köpa tjänster till fler

I dag är det alltså möjligt att göra avdrag för tjänster som köps till de egna föräldrarna.²⁷ Undersökningen visar att 72 procent av de nuvarande, tidigare och potentiella RUT- eller ROT-köparna tycker att det vore en bra idé att också kunna köpa tjänster till andra närstående. Det är ett tydligt exempel på när gränsdragningen är oklar och står i strid med människors önskemål, och det finns en god möjlighet att köpen skulle bli fler om det vore tillåtet att köpa och göra avdrag för tjänster till fler närstående än de egna föräldrarna.

Andel som är positiva till att kunna köpa en tjänst till andra anhöriga än sina föräldrar²⁸

3.1.2 Gränsdragningarna mellan olika tjänster skapar osäkerhet

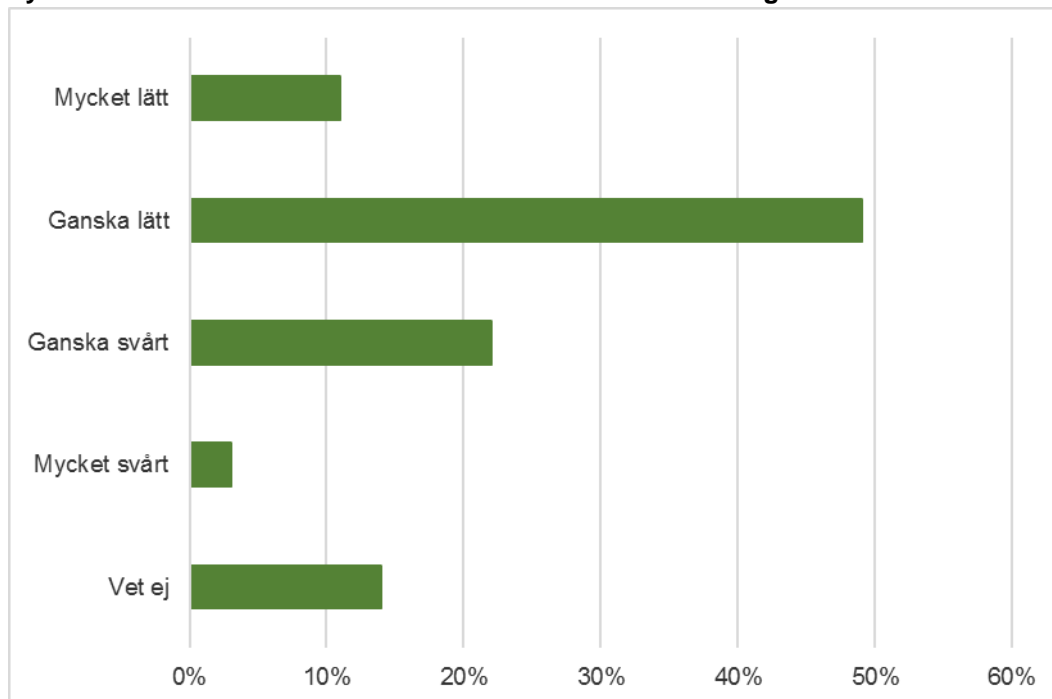
På den direkta frågan om det är lätt eller svårt att förstå hur avdragen fungerar svarar en majoritet, 60 procent, att det är mycket eller ganska lätt. Ändå är det anmärkningsvärt många, 26 procent av alla nuvarande och potentiella köpare, som tycker att det är ganska eller mycket svårt att förstå hur avdragen fungerar. Tittar man specifikt på gruppen som inte köper i dag men som kan tänka sig att köpa i framtiden är det nära en tredjedel, 32 procent, som anser att det är ganska eller mycket svårt att förstå avdragen. Det tyder på att avdragen skulle kunna utformas på ett enklare sätt. Även företagen inom Almega vittnar om osäkerhet bland potentiella kunder.

²⁶ Väljare i valet 2014

²⁷ Skatteverket [3]

²⁸ Bas: personer som köper, har köpt eller kan tänka sig att köpa RUT/ROT (1999 personer)

Tycker du att det är lätt eller svårt att förstå hur skatteavdragen för RUT och ROT fungerar?²⁹

Det senaste året har båda avdragen förändrats. Några tjänster har dragits bort, och några har kommit till. Det är sannolikt svårt att i förväg avgöra vilka tjänster som människor är i stort behov av, vilket blir tydligt när de nuvarande, tidigare och potentiella RUT- och ROT-köparna själva svarar på vilka tjänster de skulle vilja köpa. Nedan redovisas hur starkt stödet är för ett antal olika tjänster, som inte ingår i RUT- eller ROT-avdraget dag.

Andel stöd för tjänster som i dag inte ingår^{30 31}

Det är framför allt nya tjänster som inte tidigare har varit en del av RUT eller ROT, som får stöd. Stödet för omsorgstjänster, grovstädning och planering och anläggning av trädgård är mycket starkt, men

²⁹ Bas: personer som köper, har köpt eller kan tänka sig att köpa RUT/ROT (1999 personer)

³⁰ Andel som svarar Ja absolut och Ja kanske på frågan om de vore intresserade av att köpa exemplifierade tjänster.

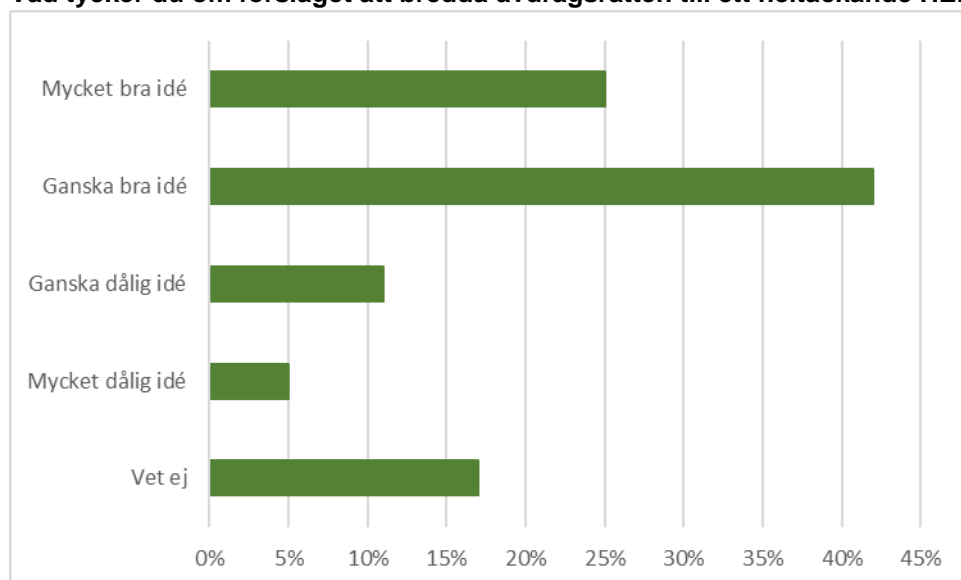
³¹ Bas: personer som köper, har köpt eller kan tänka sig att köpa RUT/ROT (1999 personer)

samtidigt finns det inget politiskt parti som har lagt det som förslag. Detta illustrerar på ett tydligt sätt hur svårt det är att politiskt på förhand avgöra vilka tjänster som ska ingå i avdraget.

3.2 Starkt stöd för ett HEM-avdrag

Nuvarande, tidigare och potentiella RUT- och ROT-köpare är således intresserade av att köpa fler tjänster än de som i dag ingår i RUT eller ROT. Samtidigt har de bara fått ta ställning till ett fåtal exempel på tjänster som skulle kunna ingå i ett avdrag som täcker fler tjänster. Almega ställde därför även den bredare frågan kring människors uppfattning om idén om ett breddat avdrag, alltså ett heltäckande HEM-avdrag gällande alla tjänster som utförs i eller i nära anslutning till hemmet. Det visade sig att stödet för ett sådant avdrag är mycket starkt. Två tredjedelar av nuvarande och potentiella RUT- och ROT-köpare tycker att det vore en mycket eller ganska bra idé att bredda avdragsrätten. Eftersom de i sin tur är så många, 81 procent, så vet vi att stödet för ett HEM-avdrag är starkt i hela befolkningen. Av de som faktiskt köper RUT- och ROT-tjänster i dag är det hela 75 procent som är positivt inställda till ett HEM-avdrag. Enbart 16 procent anser att HEM-avdraget är en dålig idé.

Vad tycker du om förslaget att bredda avdragsrätten till ett heltäckande HEM-avdrag?³²

3.2.2 HEM-avdraget har brett stöd

Två tredjedelar av de nuvarande, tidigare och potentiella köparna skulle alltså vilja se ett HEM-avdrag. Även i den här frågan är stödet brett. Oavsett ålder, utbildning, sysselsättning, bostadstyp eller region så är en majoritet för införandet av ett HEM-avdrag. Bland Socialdemokrater är stödet något mindre, 49 procent, men där är också andelen osäkra så hög som 22 procent. Bara bland Vänsterpartiets väljare är det fler negativa än positiva (42 respektive 37 procent).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att stödet för hushållsnära tjänster och för ett införande av ett nytt HEM-avdrag är mycket starkt.

³² Bas: personer som köper, har köpt eller kan tänka sig att köpa RUT/ROT (1999 personer)

4. Almeegas förslag: Ett HEM-avdrag för alla HEM-tjänster

Den här rapporten har beskrivit Sveriges behov av fler jobb till låga kostnader, hur RUT- och ROT-avdragen hittills har skapat fler arbetstillfällen än vad bedömares prognoser visade och att det uppenbarligen fanns en stor efterfrågan som frigjordes när både RUT- och ROT-avdraget infördes. Samtidigt dras avdragen fortfarande med gränsdragningsproblem, och många är osäkra på vad som gäller efter de senaste reformerna. Därför finns det ett behov av att förenkla för medborgarna så att branschen kan fortsätta att utvecklas och fler jobb skapas.

Det har visat sig att RUT och ROT breddar och öppnar arbetsmarknaden för personer med låg utbildning eller med begränsad arbetslivserfarenhet. Som integrationsmotor är branschen också mycket värdefull, inte minst för att avdragen stimulerar människors efterfrågan av tjänster utförda av personer med anställningar utan stöd. På så sätt är RUT och ROT en delösning på problematiken som Sverige har, att det är kostsamt att anställa och att enklare arbeten därmed försvinner.

Almega föreslår därför ett heltäckande HEM-avdrag. HEM-avdraget skulle ersätta dagens system för skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Utgångspunkten är att samtliga tjänster som utförs i eller i anslutning till hemmet ska ge rätt till avdrag, förutom när det finns direkta skäl till att tjänsten inte ska ingå.³³ Det innebär att avdrag ska tillåtas för tjänster som matlagning, läxläsning, planering och anläggning av trädgård, grovstädning, hämtning av återvinning, inredning av hemmet, hustillsyn vid resa, skötsel och passning av djur och omsorgstjänster för att ge några exempel. Tjänsterna behöver inte på förhand definieras från politiskt håll, utan det är upp till köpare och utförare att komma överens. Vidare skulle den summa man maximalt får göra avdrag med under ett år utökas till 100 000 kr per person.³⁴

Almega sätter stort värde på att tjänsterna utförs på ett korrekt sätt och av seriösa aktörer. Aktörerna ska också vara goda arbetsgivare. Ett sätt att lösa detta skulle kunna vara att en oberoende part får certifiera de aktörer vars tjänster ger rätt till avdrag. På så sätt vet människor att det företag man anlitar exempelvis har betalat skatter och avgifter, att företaget inte bedriver miljöskadlig verksamhet och att de erbjuder rimliga villkor till sina anställda. På så sätt kan kunder också känna sig trygga med att köpa tjänsterna. Reformen bör även följas upp av relevanta myndigheter och aktörer som är verk samma inom branschen så att en god praxis avseende ekonomi och arbetsvillkor i hembranschen utvecklas.

Målet med vårt förslag är att skapa möjligheter för en HEM-bransch att växa fram. HEM-branschen kan för det första ge människor en bra och trygg väg in på arbetsmarknaden med både referenser på Cv:t och rätt till pension, och för det andra ytterligare underlätta för tidspressade hushåll att sköta och underhålla sina hem.

Almeegas förslag i korthet

- Ett HEM-avdrag som täcker alla tjänster som utförs i eller i anslutning till hemmet
- Det ska gå att göra avdrag för 100 000 kr, så att risken för undanträngning mellan olika tjänster minskar.
- Alla tjänster som inte har starka skäl att undantas, medges avdrag för.
- Tjänsterna ska utföras av certifierade företag.
- God praxis kring hembranschen säkerställs genom ett samarbete mellan relevanta myndigheter och branschens aktörer.

4.1 HEM-avdraget skapar en större bransch

De senaste fem åren har antalet anställda i RUT-företagen ökat med i snitt 2 700 per år, vilket är en tillväxt med 13-24 procent.³⁵ Hittills under 2016 har däremot efterfrågan avtagit, och det utbetalade beloppet är drygt åtta procent lägre än under samma period förra året. Ett rimligt antagande är att det är

³³ Tjänster som betalas av landstinget/kommunen är ett sådant exempel.

³⁴ Också Arbetsförmedlingens generaldirektör Mikael Sjöberg har uttalat att den maximala avdragsrätten bör höjas. Se Expressen, 3 feb 2016.

³⁵ Almega, 2016

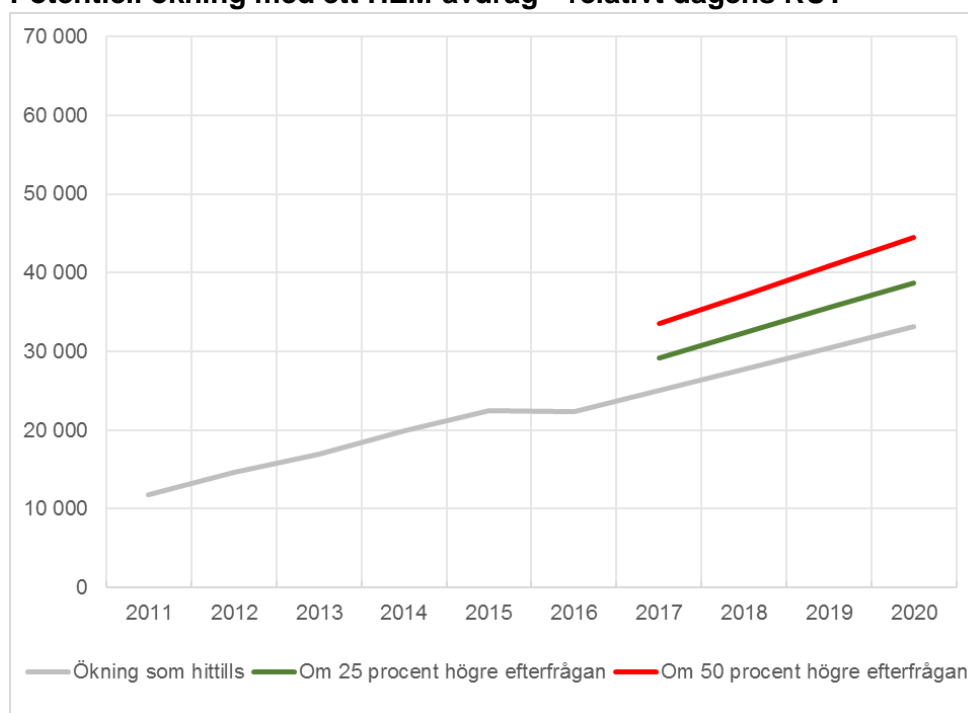
en effekt av de förändringar som regeringen har genomfört och den osäkerhet som därmed har uppstått, och eftersom nya tjänster tillkommer efter sommaren 2016 så är vår bedömning att nedgången är tillfällig även om den får bestående effekter.

Kärnan i vårt förslag är att branschen kan utvecklas på ett sätt som inte går att förutse. Vi kan alltså inte se vilka tjänster och yrken som kan utvecklas på lite sikt och därför går det inte att göra en rättvis prognos över utvecklingen. Därmed kan vi heller inte göra en prognos över statens utgifter för ett HEM-avdraget, men statsfinansiellt ökar naturligtvis utgifterna när fler begär avdrag.

Däremot har vi räknat fram ett exempel på hur sysselsättningen inom det som i dag är RUT-branschen skulle kunna tänkas förändras av ett HEM-avdrag. I beräkningen ingår alltså inte ROT-branschen och inte de nya, innovativa tjänstearbetena som kan tillkomma.

Undersökningen visade att två tredjedelar av de som köper eller kan tänka sig att köpa RUT- och ROT-tjänster är positiva till ett heltäckande HEM-avdrag. Om vi antar att införandet av ett HEM-avdrag skulle leda till 25 respektive 50 procents ökning av köpen bland de som är positivt inställda till förslaget, så skulle omsättningen och antalet anställda öka med 17 respektive 34 procent utöver den genomsnittliga ökningen. Nedan illustreras hur sysselsättningen beräknas öka fram till år 2020 med vårt räkneexempel, samt hur den har ökat hittills.

Potentiell ökning med ett HEM-avdrag³⁶ relativt dagens RUT

Skillnaden i antal anställda år 2020 är i vårt räkneexempel dryga 10 000 personer mellan det scenario som bygger på en fortsatt utveckling, och det som bygger på en 50 procent högre efterfrågan bland de som i dag är positiva till förslaget om ett HEM-avdrag. 10 000 nya arbetstillfällen motsvarar det totala antalet sysselsatta i hela Härnösands kommun eller antalet invånare i hela Härjedalen, och det är många gånger fler jobb än vad traineejobb, yrkesintroduktionsanställningar och snabbspår tillsammans har skapat för nyanlända. Men viktigast av allt är att det är ordinarie arbetstillfällen på arbetsmarknaden.

Med det högre scenariot så skulle branschen år 2020 alltså kunna tala om dryga 44 000 sysselsatta och med samma fördelning som i dag så skulle 11 000 av dessa komma från länder utanför EU,

³⁶ Beräkningen bygger dels på Skatteverkets publicerade statistik över RUT-avdrag, dels på antaganden om ökad efterfrågan och dels på mediankostnaden för anställda i branschen (330 000 kr/år)

33 000 komma från arbetslöshet och 11 000 sakna gymnasieutbildning.³⁷ En del av dessa personer skulle förstås vara både lågutbildade, utlandsfödda och komma från arbetslöshet, samtidigt.

Siffran är sannolikt i underkant, eftersom vi inte har räknat på ytterligare kunder eller nya tjänster som kan utvecklas, utan har utgått från vad vi i dag ser. Det är förstås inte omöjligt att en bransch som tillåts utvecklas fritt på lite längre sikt kommer att se helt annorlunda ut. Dessutom rör det sig om en genomgångsbransch, så en total sysselsättning om dryga 44 000 personer skulle innebära att betydligt många fler under åren har fått sin första anställning i HEM-branschen. Det är alltså ingen tvekan om att den här branschen är ett effektivt verktyg för att främja företagande och framväxten av en bredare och mer inkluderande arbetsmarknad.

³⁷ Statistiska Centralbyrån (2016)

Referenslista

Almega 2015, "RUT 2015"

https://www.almega.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=d7dbc92a-8692-4fbc-910b-cf60da007b99&FileName=RUT_2015_Almega_A.pdf

Almega 2016, "Lägesrapport RUT Q1 2016"

<https://www.almega.se/politik-och-ekonomi/rapporter/rut-q1-2016>

Almega 2015, "Rör inte RUT"

<https://www.almega.se/politik-och-ekonomi/rapporter/or-inte-rut>

Andersson, Magdalena till Dagens Nyheter 29 december 2015

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/andersson-viktigt-att-inte-ha-ideologiska-lasningar/>

Arbetsförmedlingen, Etableringsuppdraget i siffror

<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Etablering-av-nyanlanda/Etableringsuppdraget-i-siffror.html>

Arbetsförmedlingen om snabbspår

<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Pressrum/Nyheter/Nyheter-Om-Arbetsformedlingen/2016-06-03-Snabbsparen-har-fatt-en-bra-start.html>

Arbetsförmedlingen, Tabellbilaga Etableringsuppdraget, maj 2016

<http://www.arbetsformedlingen.se/download/18.475ae4361554c3afdc319d27/1465997410688/tabeller+etableringsuppdraget+maj2016.pdf>

Dagens Industri 2016, "Efter rot- och rutkapningen vill fler anlita svart"

<http://www.di.se/artiklar/2016/2/26/efter-rot--och-rutkapningen-vill-fler-anlita-svart/>

Ekonomifakta

<http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Loner/Arbetskraftskostnader-internationellt/>

Klein, P. och Olovsson, C. 2015 i Ekonomisk Debatt, nr 3 2015

<http://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/43-3-pkco.pdf>

Konjunkturinstitutet, 2005

<http://konj.se/download/18.75c1a082150f472195814b84/1447232177264/Specialstudie-7.pdf>

Konjunkturinstitutet 2011, "Långsiktiga effekter på arbetsmarknaden av ekonomisk-politiska reformer"

<http://www.konj.se/download/18.130dc716150d75fadf79db1/1446732959238/Langsigktiga-effekter-pa-arbetsmarknaden-av-ekonomisk-politiska-reformer-dec2011.pdf>

Lindstedt, Monica till Dagens Industri 15 april 2016

<http://weekend.di.se/nyheter/frustrerande-vantan-pa-rut>

Regeringen, 2015/16:1

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/proposition/2015/09/prop.-2015161/>

Regeringen, 2015/16:100

http://www.regeringen.se/contentassets/08bfa437c6c04c8d98c73ac6b33b4799/_hela-vap-webb---far-dig.pdf

Regeringen, 2006/07:01

<http://www.regeringen.se/contentassets/3dfb993a2e0c4a6aa5c6fb62cacc5d6b/forslag-till-statsbudget-for-2007-inklusive-finansplan>

Sjöberg, Mikael till Expressen, 3 februari 2016

<http://www.expressen.se/dinapengar/arbetsformedlingen-vill-hoja-rutavdragstak/>

Skatteverket [1]

<http://www.skatteverket.se/privat/fastigheterbostad/rotrutarbete/exempelparutarbete.4.2ef18e6a125660db8b080001424.html>

Skatteverket [2]

<http://www.skatteverket.se/omoss/omskatteverket/statistik.4.6704c7931254eefbe718000121.html>

Skatteverket [3]

<http://www.skatteverket.se/privat/fastigheterbostad/rotrutarbete/exempelparotarbete.106.7afdf8a313d3421e9a9256b.html>

Statistiska Centralbyrån, AKU

<http://www.scb.se/aku/>

Statistiska Centralbyrån, Välfärd 1/2016

http://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/LE0001_2016K01_TI_A05TI1601.pdf

Statistiska Centralbyrån, 2016

http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Manga-utrikes-fodda-i-RUT-foretag/

Sveriges Byggindustrier 2016, "Sysselsättningseffekter av sänkt ROT-avdrag"

<http://mb.cision.com/Public/882/9795296/bd05a682ffe6be36.pdf>

Sveriges Radio, 3 februari 2016

<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6359590>

Almega är Sveriges ledande arbetsgivarorganisation för tjänsteföretag. Vi är 175 anställda som representerar ett sextiototal olika branscher i tjänstesektorn. Våra medlemmar är fler än 10 500 företag som anställer över 500 000 medarbetare. Almegas rådgivare och juridiska experter ger medlemsföretagen råd och stöd i alla sorters personalfrågor, från anställning till uppsägning. Vi förhandlar om cirka 140 olika kollektivavtal varje avtalsperiod. Almega är också en av de stora opinionsbildarna med tjänsteföretagens behov för ögonen.

ALMEGA

läs mer på www.almega.se